

החשיבות בעצירה והמנוחה

הפסוקים החותמים את ספר שמות הם:

וַבְּהֶעָלוֹת הָעֶנָן מַעַל הַמִּשְׁכָּן יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל מַסְעֵיהֶם. וְאִם לֹא יַעֲלֶה הָעֶנָן וְלֹא יִסְעוּ עַד יוֹם הָעֲלֹתוֹ. כִּי עֵנָן ה' עַל הַמִּשְׁכָּן יוֹמָם וְלַיְלָה בּוֹ לְעֵינֵי כָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּכָל מַסְעֵיהֶם.

לכאורה היה מקום לסיים את הספר דווקא בפסוקים הקודמים, אחרי רצף ארוך של פרשיות (תרומה, תצווה, ויקהל, פקודי) העוסקות בבניית המשכן, המשכן מוקם, השכינה שורה בו, ברגעים חגיגיים ועצומים אלה היה מקום לסיים את הספר:

"...וַיַּכֵּל מֹשֶׁה אֶת הַמִּלֻּאכָה. וַיִּכַּס הָעֶנָן אֶת אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּכְבֹּד ה' מֵלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן, וְלֹא יָכַל מֹשֶׁה לָּבוֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד כִּי שָׁכַן עָלָיו הָעֶנָן וַיִּכְבֹּד ה' מֵלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן".

מדוע התורה נזקקת לספר לנו, על מסעות בני ישראל? מדוע הספר לא נחתם בכבוד ה' המלא את המשכן, אלא דווקא, בענן ה' הנמצא עם ישראל בכל מסעיהם?

לענ"ד יש כאן שני מסרים יסודיים,

המסר הראשון הוא שהתורה רוצה ללמדנו, אמנם בניתם משכן וכבוד ה' שורה בו, אבל חייבים להמשיך להתקדם, חייבים להמשיך ללכת, להעלות, אסור לעצור.

"ישיבה היא העישון החדש. כך אומרת מִנְטֶרֶת הבריאות החדשה. היושב זמן רב מדי אל השולחן או מול המסך מסכן את בריאותו. ארגון הבריאות העולמי מצא שחוסר פעילות גופנית הוא הסיכון הבריאותי הרביעי בגודלו כיום, גדול מהשמנת-יתר. במילותיו של ד"ר ג'יימס לוין, מן המומחים המובילים בתחום והאיש שטבע את המנטרה – "אנחנו יושבים את עצמנו לדעת".

הסיבה לכך היא שלא נבראנו לישיבה ממושכת. גופינו נברא מתאימים לתנועה, לעמידה, להליכה ולריצה. אם איננו מעמלים את גופנו דרך קבע, תפקודו עלול להידרדר ולהעמידנו בסכנת מחלה קשה. וכפי שהדבר נכון לגוף, הוא נכון כפל כפליים לנפש.

כמו גופנו גם נפשנו לא נבראה לשבת במנוחה. נוצרנו לתנועה, להליכה, לניעה, ללמידה, לחיפוש, לשאיפה, לצמיחה, לידיעה שאמנם לא עלינו המלאכה לגמור אך אין לנו בני חורין להיבטל ממנה" (הרב זקס עם שינויים שלי). זהו המסר הראשון, אבל רש"י מכניס אותנו לעוד רובד, וכדי להיכנס אליו, עלינו להעלות קושי בפסוק. הפסוק אומר שענן ה' נמצא על המשכן בעת מסעי בני ישראל, אבל אנו יודעים שהענן שכן על המשכן רק בחניה ולא בעת המסע, כמו שכתב השפתי חכמים:

"הא כשנסעו ישראל לא חנה הענן על המשכן אלא כשחנה הענן חנו שם בני ישראל, ובקרא משמע בכל מסעיהם אף כשנסעו חנה הענן?".

רש"י מתרץ את השאלה ואומר:

"לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם – בכל מסע שהיו נוסעים היה הענן שוכן במקום אשר יחנו שם, **מקום חנייתו** אף הוא קרוי מסע... לפי שממקום החנייה חזרו ונסעו, לכך נקראו כולן מסעות".

כלומר הענן שכן במקום חנייתם, ומקום החניה נקרא גם הוא מסע, שהרי מקום החניה הוא לצורך הנסיעה. ניתן להבין את הדבר בשני אופנים, האופן הראשון הוא שהתורה אומרת לנו, גם כשתחנו, גם כשתעצרו, תמשיכו את המסע, את הצמיחה, את ההתקדמות הפנימית.

אבל לענ"ד ההבנה היותר נכונה היא באופן אחר, התקדמות האדם, חייבת שני דברים, הדבר האחד הוא להתקדם, לפעול ולעשות, ליצור וליזום, ללמוד ולצמוח כל הזמן, אבל מדי פעם יש דבר נוסף שחייבים כדי להתקדם, והוא לעצור.

זה לא רק המנוחה הנדרשת כדי לאזור כוח, אלא זה הרבה יותר מזה. המנוחה מחברת יסודות יציבים מלאי חיים, אלוקיים ונצחיים שמהם אנו שואבים כוחות להתקדם.

עצירה זה היכולת לשמוח בקיים, ולהודות על הטוב והחסד שזכינו אליו, ואלו הדברים שנותנים כוח עמוק להמשיך ולצמוח.

עצירה זה להפנים את מה שיש ומה שנעשה, כי רק מתוך הפנמת הקיים, אפשר לבנות בניין אמיתי. אחרת, האדם עושה ועושה, אבל לא באמת בונה את האישיות שלו. אפשר ללמוד ספרים שלמים ולא לשנות את האישיות, ואפשר ללמוד פסקה אחת בדברי הרב קוק (לדוגמה) ולשנות את החיים.

הרב קוק מבטא את הדברים בצורה נפלאה בהסברו על הפסוק 'מה טובו אוהליך יעקב, משכנותיך ישראל':

"ההשתלמות המאושרת, שאליה ראוי שיכסוף האדם תמיד בכל חייו בלא הרף, היא מיוסדת על שתי בחינות יסודיות, שהן בבסיסים המעמידים את כל חמדות עולמים".

שתי בחינות אומר הרב צריכים כדי להשתלם.

"האחת היא העטרה העליונה של כל מעלה, להיות האדם שואף תמיד להתעלות, לעלות אל על במעלות הקודש, להוסיף חכמה ודעת קדושים רבה להיות מואר באור זיו דעת ד' ועוזו, באור טהרה וקדושה, הבאה מתוך תוספות חכמה ודעת, מתוך הזדככות רגש ורעיון, מתוך תגבורת האצילות הנפשית הלך וגבור".

הדבר הראשון הוא להתגבר ולהוסיף חכמה ודעת, לרומם את הרעיונות, המחשבות והרגשות, להתאמץ כל הזמן להיות מוסיף והולך.

" והשנייה היא הבסיסיות של העמדה, התכן השומר את המצב, שלא יהורס, שבכללו הוא התוכן המקיים את תשוקת ההתעלות, הנותן מנוחה לשיא גליה, והקובע לנשמה מקום של מנוחה, לבלי תהיה מהרסת למעלה מכל חוקה".

הדבר השני שיש לשים עליו דגש הוא היכולת לשמור על ההישגים אליהם הגענו, אם לא נעסוק בשימור ההישג, בביסוסו וקיומו, ההישג יישחק ויתפוגג.

עלינו לדאוג שמה שרכשנו בעמל ובמאמץ, אכן יהיה שלנו, ולא איזו חוויה שחווינו בעבר, בלא שקנינו את התובנות, המחשבות והרגשות שעלו בנו.

המנוחה היא העצירה שנועדה למצות, לבסס ולשמר את כל ההישגים, רק מתוך הפנמת הדברים ניתן להמשיך הלאה, לבנות בניין אמיתי.

ממשיך הרב קוק ומבאר: "האוהל והמשכן, הם שני השמות של בית הדירה, העלול להיות מוכן למסעות, שמרשמים בתוכן הרוחני העליון את העליות הנכספות. האוהל מסמן את היסוד המטלטל, את הצביון של ההכנה אשר לתנועה, שכונתה היא תמיד השתנות ועליה לצד האושר העליון, לקראת הזיו של מעלה. והמשכן מסמן, אם גם בצורה המחוברת באיזה אופן להכנה של נסיעה, אבל דווקא את היסוד המנוחתי שיש בין מסע למסע, ובנפשיות היא ההרגשה המרגעת, העוצרת את ההתנועות הבלתי פוסקת, לשם היסוד של המטרה העליונה, קביעות האורה ובסיסיותה בערכה".

על פי יסוד זה אנו יכולים להבין מדוע התורה בפרשת ויקהל מדגישה שיותר חשוב מבניית המשכן זה לשמור את השבת, עם ישראל עוסקים בבניה, בהתקדמות וביצירה, אבל צריך לזכור שיותר חשוב מזה, זה היכולת לעצור ולהפנים, לעצור ולראות מה למדנו, מה עלה בידינו, מה נבנה בתוכנו.

זוהי סודה של השבת שהיא היום המקודש והמבורך בכל השבוע כולו, כי היכולת לעצור, להפנים, להיזכר ביסודות, חשוב יותר מכל התקדמות.

יהי רצון שנדע את הסוד הזה, המחבר את ההתקדמות עם המנוחה.